

Katyňský masakr

W ru.wikipedia.org/wiki/Катынский_расстрел

Katyňský masakr

Památník na úpatí Lysé hory v pohoří Świętokrzyskie , Polsko

Způsob zabíjení	<u>Provedení</u>
Zbraň	Pistole " <u>Walter PP</u> " a " <u>Browning</u> "
Místo	 SSSR : <u>Katyňský les</u> ; také pánové. <u>KalininaCharkov</u>
Souřadnice	<u>54°46′24″ severní šířky 31°47′20″ E</u>
datum	začátek dubna - konec května 1940
Útočníci	<u>NKVD SSSR</u>
Zabijáci	zaměstnanci <u>NKVD SSSR</u>
Zabitý	21 857, z toho 4 421 v <u>Katyňském lese</u> ^[1]
Konflikt	<u>Polské tažení Rudé armády</u> a deportace Poláků

 [Mediální soubory na Wikimedia Commons](#)

Katyňský masakr (polsky zbrodnia katyńska - **Katynský zločin**) - válečný zločin , masakry polských občanů, většinou zajatých důstojníků polské armády , provedené na jaře 1940. Popravy byly provedeny rozhodnutím zvláštní „trojky“ NKVD SSSR v souladu s usnesením politbyra Ústředního výboru Vsesvazové komunistické strany bolševiků z 5. března 1940 ^{[2].[3].[4]} ; Zastřeleno bylo 21 857 lidí .

Název „Katynský masakr“ původně odkazoval na popravu polských důstojníků v Katyňském lese (Smolenská oblast). Po objevení dalších masových hrobů polských občanů, jakož i sovětských archivních dokumentů svědčících o popravách, se v souvislosti se všemi popravami polských občanů konaných v různých táborech v dubnu- Květen 1940. NKVD SSSR: Kozelskij , Starobelskij , Ostaškovskij , - stejně jako ve věznicích v západních oblastech Ukrajinské a Běloruské SSR [5] .

Poprvé bylo objevení hromadných hrobů v Katyňském lese v roce 1943 oznámeno šéfem rozvědky německé skupiny armád Střed Rudolf-Christoph von Gersdorf [6] . Mezinárodní komise svolaná Německem provedla vyšetření a dospěla k závěru, že popravky byly provedeny NKVD na jaře 1940. Na druhé straně Sovětský svaz popřel jakoukoli účast na incidentu.

Po osvobození Smolenska byla sovětskými vojsky vytvořena Komise Nikolaje Burdenka , která po vlastním vyšetřování dospěla k závěru, že polští občané byli na podzim 1941 zastřeleni u Katyně německými okupačními silami. Tento závěr byl oficiálním hlediskem v SSSR a zemích Varšavské smlouvy až do roku 1990, kdy vedení SSSR oficiálně uznalo odpovědnost NKVD SSSR [7] .

Vyšetřování Hlavní vojenské prokuratury Ruska, které skončilo v roce 2004, potvrdilo rozsudky smrti nad 14 542 polskými válečnými zajatci „trojkou NKVD“ na základě obvinění ze spáchání státních zločinů a spolehlivě zjistilo smrt 1 803 lidí a totožnost 22 z nich [8].[9]

Téma katyňského masakru na dlouhou dobu komplikovalo polsko-ruské vztahy . V roce 2010 ruský prezident D. A. Medveděv poznamenal: „Katyňská tragédie je důsledkem zločinu I. Stalina a řady jeho nohsledů. Postoj ruského státu k této otázce je již dávno formulován a zůstává neměnný“ [10] .

Dne 26. listopadu 2010 přijala Státní дума Ruska prohlášení „O kатыňské tragédii a jejích obětech“, ve kterém uznává, že masová poprava polských občanů v Katyni byla provedena podle přímých pokynů Stalina a dalších sovětských vůdců [11] a je zločinem stalinského režimu [12] .

V dubnu 2012 ESLP klasifikoval kатыňský masakr jako válečný zločin [13] .

- 2 Provedení
- 3 Otázka na "pohřešované" důstojníky
- 7 Podpora primární sovětské verze událostí a revizionismu
- 8 FOTOGALERIE
- 9 V kultuře
- 10 Poznámky
- 11 Literatura
- 12 Odkazy

Zajetí polských důstojníků

Rozdělení Polska

23. srpna 1939 byla v Moskvě podepsána Smlouva o neútočení mezi SSSR a Německem a její tajné protokoly , které počítaly s rozdělením Polska.

1. září 1939 Německo napadlo Polsko .

3. září 1939 Velká Británie a Francie, plníc své závazky vůči Polsku, vyhlásily Německu válku nazvanou „ Podivná válka “, protože 110 francouzských a britských divizí bylo „naprosto nečinných“ proti 23 německým divizím [14] .

Mapa rozdělení Polska podle Smlouvy o přátelství a hranic mezi SSSR a

17. září napadly síly Rudé armády Polsko . Moskva v oficiální nótě vysvětlila tyto akce rozpadem polského státu a potřebou ochrany ukrajinského a běloruského obyvatelstva, která v těchto oblastech převládala ^{[15].[16]} . Vstup sovětských vojsk do Polska byl proveden v souladu s vymezením zájmových oblastí podle Tajného dodatkového protokolu k Paktu o neútočení mezi Německem a Sovětským svazem ^{[17].[18].[19]} .

Německem, podepsané Stalinem a Ribbentropem

Rudá armáda okupovala území západní Ukrajiny a západního Běloruska , která byla podle Rižské mírové smlouvy z roku 1921 součástí Polska a do roku 1917 součástí ruské a rakousko-uherské říše (Grodno , Volyň a další provincie, Galicie).

28. září byla v Moskvě podepsána Smlouva o přátelství a hranicích mezi SSSR a Německem , tajné protokoly , podle nichž se SSSR vzdal etnicky polských zemí východně od Visly výměnou za zahrnutí do sovětské " sféry vlivu " . “ z Litvy.

Zástupce lidového komisaře zahraničních věcí SSSR V.P. Potěmkin v roce 1938 hovořil o možnosti v blízké budoucnosti „ čtvrtého rozdělení Polska “ ^{[20].[21]} . Takový název pro události září-října 1939 se někdy používá v moderní historiografii ^[18] .

Vraždy policistů a policistů

Během sovětské invaze došlo k četným případům represálií proti zajatým důstojníkům, policistům a pohraničnickům. V řadě případů se obětí represálií stalo civilní obyvatelstvo, včetně žen a dětí, klasifikované jako „buržoazní“. Sovětská propaganda přitom používala rétoriku „třídní války“, apelovala na tradice revoluce a občanské války. Výzva velitelky Tymošenkové k polským vojákům je nabádala, aby zabili své

důstojníky: „*Důstojníci vás ženou k nesmyslným jatkám. Nenávidí vás a vaše rodiny. (...) Nevěřte svým důstojníkům. Důstojníci a generálové jsou vaši nepřátelé, chtějí vás mrtvého! Vojáci – porazte důstojníky a generály! Neuposlechněte rozkazů svých důstojníků. Vyžeňte je ze své země.*“ [22] Po dobytí Grodna 22. září bylo zastřeleno asi 300 vězňů - důstojníci, kadeti, obyčejní vojáci a dokonce i školáci [23]. Téhož dne byl velitel bojového uskupení Grodno, generál Jozef Olšina-Vilčinskij, zajat ve svém autě sovětským tankovým oddílem a na příkaz komisaře oddílu Grigorenka spolu se svým pobočníkem zabit výstřely do zadní část hlavy. [24].[25]. Vojenská rada 6. armády, která obléhala Lvov, přijala 21. září usnesení o popravě 10 osob. Na základě příkazu a „na základě stanoveného limitu“ bylo ve Zločevě zatčeno a zastřeleno 10 policistů; to byl signál pro vlnu lynčování v 6. armádě. Podněcovateli represálií byli často političtí důstojníci a zástupci zvláštních oddělení [26].[27]. Nejvyšší orgány uznaly nepovolené popravy za trestné a čas od času se snažily bojovat se svévolí.[28], ale například náčelník speciálního oddělení 15. tankového sboru Ivanov dostal 15 dní zatčení za popravy v Grodně.[29].

Protipolský plakát: Voják Rudé armády zabíjí Bílého orla, v popředí osvobozený Ukrajinec a Bělorus

Zajat a internován

19. září 1939 bylo rozkazem lidového komisaře vnitra SSSR č. 0308 vytvořeno Ředitelství pro válečné zajatce a internované (UPVI) pod NKVD SSSR a zorganizováno 8 táborů pro údržbu Polští váleční zajatci (Ostashkovsky, Yukhnovskyy, Kozelsky, Putivl, Kozelshchanskyy, Starobelsky, Yuzhskyy a Oranskyy). Vedoucím oddělení byl jmenován major Pjotr Soprunenko, který pracoval v sekretariátu Berija [30].

Polští zajatci zajatí Rudou armádou

Celkem bylo během postupu Rudé armády zajato až půl milionu [31] polských občanů . Většina z nich byla brzy propuštěna a v táborech NKVD skončilo 130 242 lidí [32] , mezi nimiž byli jak příslušníci polské armády, tak další osoby, které vedení Sovětského svazu považovalo za „podezřelé“ kvůli jejich přání obnovit nezávislost Polska nebo obecně třídně nepřátelské (policisté, skauti atd. až po hasiče včetně).

I v průběhu nepřátelství následovaly po postupujících jednotkách Rudé armády operační skupiny NKVD SSSR, které plnily úkoly, za prvé, nastolit kontrolu nad úřady a prostředky komunikace a zabavit archivy, za druhé rychle zatknout „nejreakčnější představitele správního aparátu, četníky, policisty, zpravodajské důstojníky a důstojníky kontrarozvědky a jejich agenty, vůdce reakčních politických organizací, bílé emigrantské struktury. Poté až do června 1941 tyto skupiny bojovaly proti pokusům o vytvoření polského protisovětského podzemí na územích připojených k SSSR a také zatýkaly. [33]

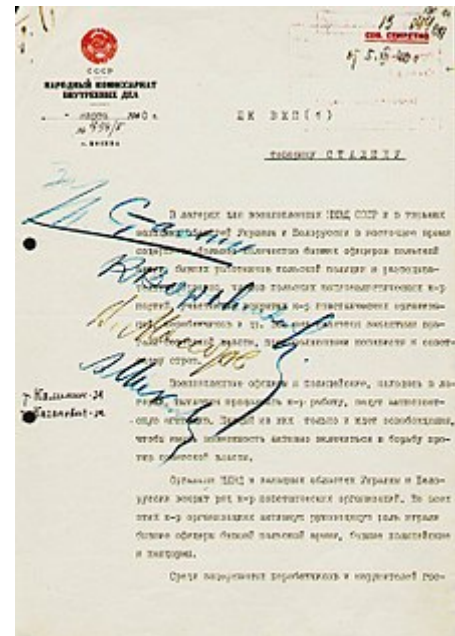
Rozhodnutím politbyra Ústředního výboru Všesvazové komunistické strany bolševiků ze dne 3. října 1939 [34] , byli vojínové a poddůstojníci, rodáci z území Polska, která postoupila SSSR, posláni domů. , a více než 40 tisíc obyvatel západního a středního Polska bylo přemístěno do Německa. Zbývající váleční zajatci byli rozděleni takto [35] :

Kategorie	Ubytování	Množství, os.
Důstojníci	<u>Starobelsky</u> (<u>Luhanská oblast</u>)	4000
Důstojníci	<u>Kozelský kemp</u> (<u>Optina Pustyn</u>)	5000
Četníci, policisté a jejich příslušníci	<u>Ostashkov Camp</u> (<u>Nilo-Stolobenskaya Ermitage</u>)	4700
Soukromníci a ml. velitelé	stavba silnice <u>Novograd-Volynsky</u> - <u>Lvov</u>	18 000
Soukromníci a ml. velitelé	Komisariát pro práci v <u>povodí Krivoj Rog</u>	asi 10 000
CELKOVÝ		asi 41 700

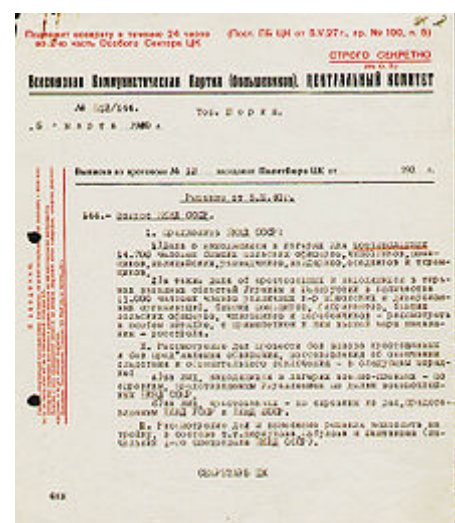
Od dubna do května 1940 přestaly dopisy od důstojníků zadržovaných ve třech táborech - Ostaškovského, Kozelského a Starobelského - dostávat dopisy, které se dříve pravidelně dostávaly rodinám prostřednictvím Mezinárodního červeného kříže, a rodiny těchto důstojníků již nedostaly jedinou poštovní zásilku [36].[37] .

Provedení

Jak dokládají dokumenty zveřejněné v roce 1992, 3. března 1940 [39] lidový komisař pro vnitřní záležitosti L. P. Berija navrhl politbyru Ústředního výboru Vsesvazové komunistické strany bolševiků [40].[41] :

Berijova poznámka Stalinovi

První kopie rozhodnutí politbyru Ústředního výboru Vsesvazové komunistické strany

V táborech pro válečné zajatce NKVD SSSR a ve věznicích v západních oblastech Ukrajiny a Běloruska žije velké množství bývalých důstojníků polské armády, bývalých zaměstnanců polské policie a zpravodajských služeb, příslušníků polských nacionalistické kontrarevoluční strany, členové otevřených kontrarevolučních povstaleckých organizací, přeběhlíci atd. jsou zapřísáhlí nepřátelé sovětské moci, plní nenávisti k sovětskému systému.

<...>

Zajatecké tábory obsahují celkem (bez vojáků a poddůstojníků) 14 736 bývalých důstojníků, úředníků, statkářů, policistů, četníků, žalárníků, obléhatelů a zvěďů, více než 97 % podle národnosti tvoří Poláci.

<...>

Na základě skutečnosti, že jsou všichni zarytí, nenapravitelní nepřátelé sovětského režimu, NKVD SSSR považuje za nutné:

<...>

Případy válečných zajatců v táborech - 14 700 osob bývalých polských důstojníků, úředníků, statkářů, policistů, zpravodajských důstojníků, četníků, obléhatelů a žalárníků, jakož i případy zatčených a ve věznicích v západních oblastech Ukrajiny a Běloruska v množství 11 000 osob příslušníků různých kontrarevolučních špionážních a sabotážních organizací, bývalých vlastníků půdy, továrníků, bývalých polských důstojníků, úředníků a přeběhlíků - být posouzeno ve zvláštním rozkazu s uplatněním trestu smrti - poprava.

bolševiků 7.5. března 1940

[21].[18]

Šifrování hlavy Kalinin
UNKVD Tokareva o
popravě 345 polských
vězňů v noci na 20. dubna

Dne 5. března bylo přijato odpovídající rozhodnutí politbyra [41].[2] :

Případy <...> k projednání ve zvláštním pořadí s tím, že se na ně vztahuje nejvyšší trest - exekuce. Posouzení případu by mělo být provedeno bez předvolání zatčených a bez vznesení obvinění, rozhodnutí o ukončení vyšetřování a obžaloby. <...> Projednáváním případů a přijímáním rozhodnutí je pověřena trojka, kterou tvoří soudruh V. E. Merkulov, B. Kobulov a Baštakov (vedoucí 1. zvláštního oddělení NKVD SSSR).

Do konce března NKVD dokončila vypracování plánu na odsun polských válečných zajatců z táborů a věznic na místa poprav. Vězni ze všech ukrajinských věznic byli vzati k popravě do Kyjeva, Charkova a Chersonu, z Běloruska do Minsku [42].[18] .

Pro zničení vězňů tábora Ostashkov bylo připraveno vězení v Kalininu (Tver), které bylo dříve propuštěno od ostatních vězňů. Ve stejné době nedaleko Kalininu, ve vesnici Mednoye, vykopali bagry několik obrovských jam ^[18]. V. M. Blokhin ^{[43].[44]} dohlížel na hromadné popravy polských důstojníků v táboře Ostaškov .

Od začátku dubna začali být váleční zajatci vynášeni k popravám v ešalonech po 350-400 lidech. Převážení vězni věřili, že se připravují na propuštění, takže nálada v jejich řadách byla optimistická ^{[18].[45]} .

V. Abarinov v díle „Katyňský labyrint“ cituje poslední řádky z deníku polského válečného zajatce majora Adama Solského, poslaného po jevišti z tábora Kozelsky 7. dubna 1940. V deníku, který následně našla německá komise G. Butze , se objevuje ^[46] :

20. dubna. Od 12 hodin stojíme ve Smolensku na vlečce.

21. dubna. Vzestup ve věžeňských autech a příprava na odchod. Někam nás vozí v autech. Co bude dál? Den začíná podivně za svítání. Převrava v krabicích "vrána" (děsivá). Přivedli nás někam do lesa, vypadá to jako letní chata. Důkladné hledání. Měli zájem o můj snubní prsten, vzali si rubly, pásek, kapesní nůž, hodinky, které ukazovaly 6:30 ...

Jediným zázračně přeživším důstojníkem z katyňských jevů byl poručík Stanislav Svjanevič , profesor ekonomie z Vilnské univerzity (studoval mimo jiné ekonomiku SSSR a Německa, což zajímalo vedení NKVD). 29. dubna byl poslán do Katyně, ale zároveň přišel z Moskvy (na Merkulovův osobní příkaz) příkaz k pozastavení jeho převozu ^[47] ; Důstojníci NKVD ho již z auta v Gnezdovu vyvedli a poslali do věznice Lubjanka v Moskvě. Následně byl nejdůležitějším svědkem pro zjištění osudu důstojníků kozelského tábora. Svjanevič popisuje obrázek, který pozoroval z ventilačního okénka vagónu takto ^[48] :

Před vlakem byla rovná plocha mírně zarostlá trávou. (...) Místo bylo obklopeno hustým kruhem vojáků v podobě NKVD, kteří stáli v bojové pohotovosti s nasazenými bajonety. Tyto bodáky mě zaujaly (...) pokud je mi známo, připojování bodáků v podmínkách týlové služby znamená pouze zdůraznění důležitosti zadaného úkolu, nic víc. (...) V tu dobu zastavil autobus. Byl to celkově nevýrazný osobní autobus, až na to, že byl o něco menší než ty, na které jsme zvyklí v našich městech. Autobus pojal asi třicet lidí, vchod se nacházel vzadu, okna byla přetřena bílou barvou. (...) autobus jel na zpátečku k dalšímu vozu a postavil se tak, aby do něj vězni mohli nastoupit přímo z vozu, aniž by šlápli na zem. Enkavedeshmen ho obklíčili z obou stran. Autobus přijížděl zhruba každou půlhodinu pro novou várku vězňů. Z toho jsem usoudil, že byli odvezeni kousek od našeho parkoviště. Tento závěr vedl k nové otázce: proč, když trasa nebyla tak dlouhá, přepravovat vězně tak složitě a nést je, jak se to dělalo dříve, prostě v doprovodu?

Německý autobus pro přepravu vězňů "Mercedes", popsáný Svjanevičem. Byl použit při natáčení filmu A. Wajda "Katyn"

V Charkově se podobný příběh stal poručíku Andrzej Bulgakovi, vězni v táboře Starobelsky - byl odstraněn z jeviště a poslán do tábora Gryazovetsky, kam byli posláni Poláci, které se NKVD z toho či onoho důvodu rozhodla zachránit jejich životy (polští důstojníci internovaní v pobaltských zemích) [49].[50].

Přímo v Katyni byla poprava provedena následovně: popravení byli svázáni (někdy si nasadili i kabát na hlavu) a přivedeni do příkopu, načech střeleli z pistole do týla. V Charkově a Kalinině byly popravy prováděny ve vnitřních věznicích NKVD. Podrobnosti o organizaci poprav vězňů z tábora Ostashkov byly sděleny v roce 1991 při výslechu na Vrchní vojenské prokuraturě Dmitrije Tokareva, tehdejší šéf Kalinin UNKVD. Tokarev se o „operaci“ dozvěděl v březnu na setkání v Moskvě z úst Kobulova, po kterém bylo vnitřní vězení připraveno: bylo dočasně vyčištěno od dalších vězňů, jedna z cel byla opláštěna plstí, aby

Pistole "Walther PP" - hlavní popravčí zbraň

nebylo slyšet výstřely . K řízení operace byl z Moskvy vyslán vedoucí velitelského oddělení NKVD Blokhin , major státní bezpečnosti Sinegubov .a náčelník štábu velitele brigády eskortních jednotek Krivenko. Blokhin s sebou přinesl kufr německých pistolí „Walter“ a popravčí kožené kombinézy, které zvláště zasáhly Tokareva: čepici, rukavice s legínami nad lokty a dlouhou zástěru. Popravčí četou tvořilo asi 30 lidí. Odsouzení, jeden po druhém, byli přivedeni do „Leninova pokoje“, rychle vyslýcháni, aby se ověřila jejich totožnost, a odvedeni do popravčí komory. Ráno byly mrtvoly odvezeny na skládku v Mednoye a pohřbeny buldozerem ^[51]. Podobný obrázek nakreslil při vyšetřování bývalý zaměstnanec vnitřní věznice charkovské UNKVD M.V.Syromjatnikov s tím rozdílem, že v Charkově vedl popravčí četou místní velitel UNKVD Kupriy a zástupci Moskvy (náčelník byl to kapitán státní bezpečnosti Ivan Bezrukov) pouze „řídil“ popravu. ^{[52].[53]}

Popravy trvaly od začátku dubna do poloviny května 1940 v rámci „Operace k vyložení táborů“ ^{[18].[45]} .

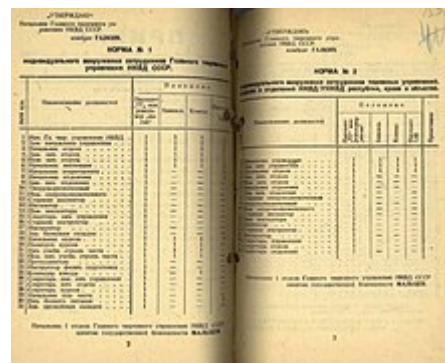
Podle údajů uvedených v nótě předsedy KGB A. N. Shelepina (1959) bylo zastřeleno celkem 21 857 osob, z toho 4 421 osob v Katyni, 3 820 osob v Charkově, 6 311 osob v Kalininu a 7 305 osob v tábory a věznice na západní Ukrajině a v západním Bělorusku ^{[41].[54]} .

Místo popravu, podle Shelepinových "Poznámek ..."	Množství, os.
v <u>Katyňském lese</u> (Smolenská oblast)	4421
v <u>táboře Starobelsky</u> (Luhanská oblast)	3820
v <u>táboře Ostashkov</u> (Kalininská oblast)	6311
v dalších táborech a věznicích na západní Ukrajině a v západním Bělorusku	7305
Celkový	21 857

Mezi popravenými byli jak kariérní důstojníci (včetně kapitána Jakuba Wajdy, popraveného v Charkově, otce slavného filmového režiséra Andrzeje Wajdy), tak váleční důstojníci – mobilizovaní

právníci, novináři, inženýři, učitelé, lékaři atd. [37].[55] , včetně univerzitních profesorů, kterých bylo pouze v táboře Kozelsky 20 lidí [56] . Mezi nejznámější oběti poprav patří pilotka Yanina Levandowska popravená v Katyni a generálové popravení v Charkově Stanislav Haller , vítěz Budyonny v roce 1920, šéf obrany pevnosti Brest Konstantin Plisovskij a vedoucí obrany Lvov Franciszek Sikorski(Je pozoruhodné, že Lvovská posádka kapitulovala před Rudou armádou pod podmínkou volného cestování do zahraničí).

Při popravách hlavně pistole komorované na náboje Browning ráže 7,65 mm (v menší míře 6,35 mm), tedy vlastní Browning a Walter (především Walter PP a jeho modifikace PPK, ale také malorážové dřívější modely). Tokarev vysvětluje preferenci „Walters“ tím, že se sovětské „revolvery“ přehřívaly z časté střelby. Skutečnost, že při exhumaci v Katyni v roce 1943 byly nalezeny pouze nábojnice německé výroby, byla dlouhou dobu uváděna jako nejdůležitější důkaz viny nacistů a je dodnes hojně využívána popírači sovětské viny za Katyň. V současnosti bylo shromážděno dostatek důkazů o tom, že zahraniční pistole komorované na tyto náboje byly v NKVD široce používány, a to i během poprav, a dokonce se spoléhaly na vysvědčení pro vyšší hodnosti [57] ¹ ; zejména byly při prohlídce na střelnici Butovo I. D. Berg zabaveny náboje „Walter“ a 7,65 mm [58]; dochovaný akt hovoří o použití v roce 1937 při popravách v Uljanovském UNKVD přibližně 300 nábojů ráže 7,65 a 6,35 mm [59].[60].[61].[57] . Tokarevův příběh potvrzuje fakt, že na počátku 90. let při vykopávkách na cvičišti NKVD v Mednoje našli vyšetřovatelé Hlavní vojenské prokuratury a polští badatelé nábojnice podobné těm z Katyně [62] .

Stránky z rozkazu lidového komisaře NKVD ze dne 3. března 1940 „O zavedení norem výzbroje pro Hlavní vězeňské ředitelství NKVD SSSR, vězeňská oddělení, oddělení, vězeňská oddělení NKVD-UNKVD a GUGB. NKVD“, ve kterém se jako služební zbraně objevují „pistole 7,65“.

Otázka na "pohřešované" důstojníky

V květnu 1940, kdy v Katyni ještě probíhaly popravy, se vojensko-politická situace v Evropě dramaticky změnila. Francie byla poražena a Německo bylo úplným pánem situace na kontinentu. Vztahy mezi Německem a SSSR eskalovaly a Moskva začala v blízké budoucnosti počítat s možností vojenského střetu s Německem. V této situaci vznikl nápad využít protiněmecké Poláky a vytvořit speciální polské jednotky (řada historiků se domnívá, že Stalin plánoval použít polské jednotky v preventivní válce k vytvoření fikce „osvobození Polska Poláci sami“) [63] ¹.

Podpis sovětsko-polské deklarace (za Stalinem stojí: Sikorskij, velvyslanec Stanislav Kot, generál Anders)

Na podzim roku 1940 byli důstojníci polského generálního štábu, kteří byli v táboře Gryzovets a o kterých se vědělo, že nejsou protisovětské, převezeni do Moskvy. Byli uvězněni ve věznici Butyrka a v Lubjance a poté převezeni do dače za Moskvou. Tam Berija a Merkulov podle memoárů Jozefa Czapského shromáždili Poláky, aby s nimi prodiskutovali otázku uspořádání jádra polské Rudé armády. Během diskusí zazněla otázka ohledně chybějících polských důstojníků z Kozelska, Starobilka a Ostaškova. Jozef Czapski popisuje, co se dělo dál, ve své knize memoárů *On the Inhuman Land* [42].[64] :

V říjnu 1940, osm měsíců před vypuknutím sovětsko-německé války, přemístili bolševici do zvláštního tábora u Moskvy několik důstojníků našeho velitelství, mezi nimiž byl i podplukovník Berling, a navrhli, aby zorganizovali polskou armádu k boji proti Němci. Beurling tento návrh schválil, přičemž učinil jednu významnou výhradu, aby se k této armádě mohli připojit všichni důstojníci a další polští vojáci bez ohledu na jejich politické názory. Setkání se zúčastnili Berija a Merkulov.

"No, samozřejmě," řekli, "Poláci všech politických názorů budou mít právo připojit se k této armádě."

"Výborně," odpověděl Berling, "tábory v Kozelsku a Starobilsku mají pro tuto armádu vynikající personál."

K čemuž Merkulov poznamenal:

— Ne, tyhle ne. Udělali jsme s nimi velkou chybu.

Polský spisovatel Romuald Swiatek však cituje zprávu polského plukovníka E. Gorchinského, napsanou v roce 1943 (již ve dnech exhumace v Katyni), kde je tato fráze uvedena v trochu jiném znění [64] :

Když jsme komisaři Berijovi řekli, že velký počet prvotřídních důstojníků pro aktivní službu je v táborech ve Starobelsku a Kozelsku, řekl: „Udělejte si jejich seznam, ale pár jich zůstalo, protože jsme udělali velkou chybu, většinu z nich odevzdali Němcům.“

Po německém útoku na SSSR se situace změnila. 30. července 1941 byla v Londýně podepsána dohoda Sikorsky-Maisky, která navázala diplomatické styky s polskou exilovou vládou a stanovila amnestii pro Poláky a vytvoření armády z nich podřízené polské vládě. Výnosem z 8. srpna byla vyhlášena amnestie pro všechny zajaté a internované polské občany [65]. Začala formace polské armády Anderse.

3. prosince 1941 se Stalin a Molotov setkali s hlavou polské vlády, generálem Sikorskim a generálem Andersem. Současně proběhl následující dialog (citováno z polského úředního záznamu) [66] :

SIKORSKY: Říkám vám, pane prezidento, že váš příkaz k amnestii se neplní. Velký počet našich lidí, a pro armádu nejcennější, je stále v táborech a věznicích.

STALIN (zapisuje): To není možné, protože amnestie platila pro všechny a všichni Poláci byli propuštěni. (Poslední slova jsou adresována Molotovovi. Molotov souhlasí.) (...).

SIKORSKY: Není naší věcí poskytovat sovětské vládě přesné seznamy našich lidí, velitelé táborů mají kompletní seznamy. Mám s sebou seznam asi 4 000 důstojníků, kteří byli násilně odvedeni a v současné době jsou ve věznicích a táborech, a ani tento seznam je neúplný, protože obsahuje pouze ta jména, která jsou pojmenována z paměti. Dal jsem pokyn zkontrolovat, zda jsou v Polsku, se kterým jsme neustále v kontaktu. Ukázalo se, že tam nikdo z nich nebyl; stejně jako v zajateckých táborech v Německu. Tito lidé jsou tady. Nikdo z nich se nevrátil.

STALIN: To není možné. Utekli.

ANDERS: Kam mohli jít?

STALIN: No, do Mandžuska . [67]

Jak se ukázalo po otevření archivů, Stalin nařídil Berijovi, aby zkontroloval seznam 3825 jmen předložený Sikorským a Andersem, Berija výsledky oznámil ve své poznámce z 26. prosince: 408 osob „nenalezeno“, 56 osob „převzeno na polská armáda“, 33 osob, „převážně polští zpravodajští důstojníci, před válkou byli vyžádáni z táborů k vyšetřování v západních oblastech Ukrajinské SSR a BSSR a jejich místo pobytu není známo“, 5 osob bylo odsouzeno za proti-revoluční činnosti zemřeli 3 lidé a nakonec 3320 lidí, podle dokumentu „podle *vám známého rozhodnutí z 5. března 1940*“. - tedy výstřel [68].[69] .

Mezitím Anders, který se stal náčelníkem polské armády na území SSSR, dělal vše pro to, aby „pohřešované“ důstojníky vypátral, a dokonce k tomu vyslal jednoho ze svých podřízených, výtvarníka a spisovatele Jozefa Czapského (Czapsky předtím byl v táboře Starobilsk, ale odtud byl převezen do Gryazovetského). Anders později ve svých pamětech [70] vzpomínal :

Byl jsem čím dál tím víc nervózní. Ze strany sovětských úřadů – mlčení nebo vyhýbavé formální odpovědi. O osudu pohřešovaných se mezitím šířily strašlivé zvěsti. Že byli odvezeni na severní ostrovy za polárním kruhem, že byli utopeni v Bílém moři atd.

Faktem bylo, že od jara 1940 nebyly žádné zprávy o žádném z 15 000 pohřešovaných vězňů a nikdo z nich, doslova ani jeden, nebyl nalezen.

Teprve na jaře 1943 bylo světu odhaleno strašlivé tajemství, svět zaslechl slovo, které dodnes zavání hrůzou: Katyň.

Vyšetřování katyňského masakru

Německé vyšetřování

Hlavní článek: Německé vyšetřování aféry Katyň (1943)

Na podzim roku 1941 se na bývalé dači NKVD v Kozích Gorách nacházelo velitelství německého spojovacího pluku 537, který zajišťoval spojení pro velitelství skupiny armád Střed; od listopadu vedl Oberst Lieutenant (podplukovník) Friedrich Ahrens. Arens obdržel údaje o jakýchsi hrobech vojáků poblíž svého velitelství a informoval o tom šéfa rozvědky GA „Centrum“ von Gersdorffa (podle zákonné povinnosti evidovat hroby vojáků, včetně nepřátelských), ale zpočátku neměl žádné pokračování. V květnu 1942 polští dělníci z německé stavební organizace Todt na pokyn místního obyvatele Parfyona Kiselyova vykopali jeden hrob, našli ostatky v polské vojenské uniformě a položili na ně březové kříže [71] ·. V únoru 1943 začala německá polní policie na pokyn místních obyvatel vyšetřovat pohřby; 29. března začala exhumace a 13. dubna berlínská rozhlasová zpráva oficiálně oznámila

Německé letecké snímkování oblasti v roce 1943 (exhumované hroby - volná plocha v lese)

Začátek exhumací

objevení pohřebišť polských důstojníků zastřelených NKVD. To byl začátek hlučné propagandistické kampaně, kterou osobně řídil Goebbels, a Moskva se na ni pokusila odpovědět zveřejněním zprávy Sovinformbura 16. dubna pod názvem „Ohavné výmysly německých fašistických katů“, ve které obvinila Němci provokovali a tvrdili, že oběti byly v létě 1941 v oblastech západně od Smolenska na stavebních pracích a byly zajaty Němci a zastřeleny [72]. Nacistické vedení vytrvale navrhovalo vytvoření nezávislé vyšetřovací komise Mezinárodního červeného kříže, včetně sovětských odborníků. Polská exilová vláda podpořila myšlenku vyšetřování IWC: 16. dubna ministr obrany Kukiel vydal komuniké podrobně popisující historii pokusů Poláků získat od Stalina odpověď o osudu asi 15 000 důstojníků, a informoval o výzvě polské vlády k IWC [73] ¹. V reakci na to Stalin zakázal ICC působit na okupovaném sovětském území (podle charty nemohl ICC na území země působit bez souhlasu svých oficiálních úřadů) a přerušil vztahy s polskou vládou. Němci dokázali vytvořit mezinárodní komisi pouze ze zástupců svých spojeneckých zemí, ale pod předsednictvím lékaře z r.Švýcarsko. Na exhumaci se aktivně podílela technická komise Polského červeného kříže (PKK), složená z 9 osob, z nichž většina byla úzce spojena s odbojem [56], polská veřejnost létala v letadle poskytnutém

Exhumace katyňského hrobu

Vykopáný hrob.

vykopáný hrob

Prof. Orshosh na pitvu.
Nedaleko jsou prof.
Markov (Bulharsko) a prof.
Arno Saxen (Finsko)

Luftwaffe ^[74] . Exhumace v Katyni pod vedením profesora Gerharda Butze pokračovala až do 7. června a na základě jejích výsledků byla zveřejněna zpráva, jejíž závěry jsou formulovány takto:

- Z 8 hromadných hrobů bylo zabaveno a znovu pohřbeno 4143 mrtvol. V 70 % případů byly identifikovány. Všechny mrtvoly z hrobů 1-7 měly na sobě zimní oblečení, zejména kabáty, kožešinové a kožené bundy, svetry a šály. Mrtvoly z hrobu č. 8 byly v letních šatech. To odpovídá skutečnosti, že v hrobech 1–7 byly nalezeny útržky novin s datem března-dubna 1940 a v hrobě č. 8 noviny datované začátkem května. Na mrtvolách nebyly žádné stopy hmyzu (samozřejmě mrtvolné mouchy atd.), což potvrzuje, že pohřby byly provedeny v chladném období.
- Kromě novin bylo nalezeno i mnoho dalších písemností (dopisy apod.) a osobních věcí. Oběti často nacházely ručně vyráběné tabatěrky, někdy ještě plněné, dřevěné a stříbrné cigaretové pouzdra, ale i náustky s vyřezávanými monogramy a letopočtem 1939 nebo 1940 a nápisem „Kozelsk“. Většina zabitých důstojníků byla v tomto táboře; potvrzuje to i skutečnost, že dopisy příbuzných a přátel nalezené u obětí byly adresovány především Kozelsku.
- Stav mrtvol znemožňuje přesné určení doby jejich smrti; ale nalezené dokumenty z počátku roku 1940 a dříve „nenechají nikoho na pochybách, že poprava důstojníků se odehrála v Katyňském lese na jaře 1940“. Řezy stromů vysazených na hrobě ukazují, že byly znovu vysazeny před 3 lety. Dr. F. Orshosh uvádí stejné datování z lebky .

- Všichni popravení byli zabiti v zátylku německými střelami ráže 7,65 mm, značky „Geco 7,65 D“ (německy: Gustav Genschow & Co. , Karlsruhe , Německo), vyrobenými v letech 1922-1931; tyto nábojnice, kvůli nedostatku odbytí v odzbrojeném Německu ve dvacátých letech 20. století , vyvážela společnost ve velkém množství „do Polska, pobaltských států a Sovětského svazu (do roku 1928 v poměrně značném množství a poté ještě více omezené množství)“. Popravy se konaly mimo hroby, snad na jejich okraji; byli zastřeleni ve stoje a dva podpírali střelenou osobu pod podpaží.
- Ruce obětí byly svázány pletenou šňůrou (tovární výroby, která se používá na záclony nebo závěsy) o tloušťce 3-4 mm. Smyčka byla koncipována tak, že při pokusu o oddělení rukou se uzel automaticky utáhl ještě pevněji. Většina těl z hrobu č. 5 a v ojedinělých případech i v dalších hrobech měla kromě obvyklého vázání rukou hlavu navíc zabalenou (vlastními kabáty nebo uniformami). Šňůra, která zároveň zakrývala vinutí kolem krku, byla volným koncem spojena s uzlem na rukou tak, aby každý pohyb při pokusu o uvolnění hlavy nebo rukou automaticky utáhl smyčku. Většinou byli svázáni mladí důstojníci, jejichž odporu se zřejmě báli. Podobným způsobem byli svázáni i dříve popravení sovětské občany. U některých obětí byly nalezeny stopy úderů sovětským čtyřstranným bajonetem, který^[75] ; německý bajonet byl plochý). V mnoha případech oběti nesly známky bití pěstí nebo pažbou pušky (zlomenina dolní čelisti).^[76] .

Butzovy závěry podpořili Poláci i mezinárodní komise. Hlavní ustanovení zprávy mezinárodní komise byla následující:

Místní svědci vyzpovídání komisí „mimo jiné potvrdili, že během března a dubna 1940 vlaky s polskými důstojníky přijížděly na nádraží Gnezdovo téměř denně a vykládaly se tam. Váleční zajatci byli transportováni na nákladních autech směrem do Katyňského lesa. Poté je už nikdo nikdy neviděl." Komise poznamenala, že způsob vázání Poláků „je totožný s tím, který byl zaveden na mrtvolách ruského civilního obyvatelstva, rovněž exhumovaných v katyňském lese, ale pohřbených ve starší době. Výstřely do zátylku, kterými byli tito Rusové zabiti, byly také provedeny zkušenou rukou. Všichni byli střeleni zezadu do hlavy. Zabit v zimních uniformách. Stromy rostoucí na hrobě byly přesazeny před 3 lety. Stejně období naznačují změny na lebkách zabitých podle experimentů Dr. F. Orsose (maďarského člena komise). Obvykle, [77].

Metoda datování podle stavu lebky, aplikovaná profesorem F. Orshoshem, později „nenašla dostatečné následné potvrzení lékařskou praxí“ [78].

Polská komise podpořila i závěry Němců, o nichž informovali ve zprávě zaslané do Londýna exilové vládě. Podle interní zprávy „měli členové komise PKK možnost společně nahlédnout do příkopů i dokumentů“. Němci sice neumožnili Polákům samostatné prozkoumání dokumentů nalezených na místě, ale Poláci neměli podezření na padělání dokumentů. Poláci zejména poznamenali, že Němci neskrývali židovská jména řady zabitých, ačkoli tato skutečnost odporovala jejich propagandistickým směrnicím, podle kterých se Židé mohli objevit výhradně v roli katů. Celkem bylo v Katyni nalezeno 3184 dokumentů (dopisy, pohlednice, deníky, útržky novin); všechny měly data nejpozději 6. května 1940 [79]. Němci většinou házeli do lesa útržky novin a Poláci je volně sbírali; většinou to dopadlo být "Głos Radziecki", sovětské noviny v polštině pro jaro 1940 [80]. Poláci svobodně komunikovali s místními obyvateli a podle nich obyvatelé „plně potvrdili německou verzi, že Kozi Gory byl dlouho známým místem poprav, a že polští důstojníci byli zastřeleni

bolševiky“. Podrobné záznamy takových rozhovorů a příběhů jsou v knize polského spisovatele Józefa Mackiewicze (účastníka exhumace) [75].[80].[81] .

Podle zjištění komise byli Poláci zabiti v dubnu až květnu 1940. Navzdory skutečnosti německého původu kulek, které se Němci, jak je uvedeno ve zprávě, snažili všemi možnými způsoby skrývat, PKK nepochybovala o vině NKVD: „a důvěryhodní zaměstnanci NKVD, pachatelé katyňského zločinu, mohli mít zbraně jakéhokoli původu,“ poznamenali Poláci [82] .

Sovětské vyšetřování

Hlavní článek: **Sovětské vyšetřování případu Katyň (1943-1944)**

Od října 1943 začala ve Smolenské oblasti působit zvláštní komise zástupců NKVD a NKGB, vytvořená na příkaz Mimořádné státní komise . Hlavní cíle této komise byly: vyhledání Němci neprozkoumaného pohřebiště, příprava padělaných dokumentů a zejména falešných svědků [83]. V oficiální zprávě o činnosti komise bylo uvedeno, že vyslechla 95 svědků, zkontrolovala 17 žádostí podaných ČGK, přezkoumala a prostudovala různé dokumenty související s případem, provedla výslech a prozkoumala umístění katyňských hrobů. Dále ve zprávě, citující četná svědectví, bylo uvedeno, že západně od Smolenska byly tři speciální tábory pro polské válečné zajatce: OH-1, OH-2 a OH-3. Vězni, kteří tam byli, se zabývali prací na silnici. V létě 1941 se tyto tábory nestihly evakuovat a vězni byli zajati Němci. Nějakou dobu ještě pracovali na silničních pracích, ale v srpnu až září 1941 byli zastřeleni. Popravy provedla „německá vojenská instituce, skrývající se pod krycím názvem „velitelství 537. stavebního praporu“ v čele s poručíkem Arnesem. Byla umístěna na bývalé dači NKVD v Kozích Gorách. Na jaře 1943 Němci vykopali hroby a zabavili odtud všechny dokumenty datované později než na jaře 1940 a sovětští zajatci, kteří tyto vykopávky prováděli, byli zastřeleni. Místní obyvatelé byli nuceni podat falešné důkazy násilím a výhrůžkami[84].

V této „přísně tajné“ zprávě tak byla uvedena verze událostí a rozšířený systém důkazů (svědectví atd.), o něž se poté opírala oficiální „Burdenko komise“.

V 90. letech, během výslechu na Hlavní vojenské prokuraturě Ruské federace, mnoho přeživších svědků vyslýchaných komisí „úřadů“ v roce 1943 odvolalo své svědectví jako podané pod nátlakem [78]¹. Pod rouškou táborů pro polské zajatce popisovaly sovětské dokumenty tři skutečné tábory systému Vjazemlag (obyčejné tábory nucených prací), jejichž vězni byli skutečně zaměstnání při stavbě silnic [68].

Dne 12. ledna 1944 oznámila ChGK vytvoření „Zvláštní komise pro zřízení a vyšetřování okolností poprav polských válečných důstojníků nacistickými nájezdníky v Katyňském lese (u Smolenska), které předsedal hlavní chirurg Rudá armáda, akademik N. N. Burdenko . 14. ledna začaly vykopávky; komise sama prováděla exhumační práce a výslechy svědků po dobu 5 dnů - od 17. do 23. ledna. Bylo exhumováno a prozkoumáno 925 mrtvol. Podle komise bylo na tělech mrtvých nalezeno několik dokumentů s datem pozdějším než jaro 1940. Následně vyšetřování Vrchní vojenské prokuratury Ruské federace prokázalo, že dokumenty byly plodem přímého falšování [78].[85].[86]. V průběhu práce komisí Merkulov-Kruglov a Burdenko byly zničeny některé polské hroby (včetně jednotlivých hrobů generálů a především hrob č. 8, ne zcela odkrytý Němci); část lebek se zmocnil Burdenko „do sbírky“ a dekapitované ostatky byly v nepořádku pohozeny [87].[88].

Dne 26. ledna zveřejnila Burdenkova komise závěrečnou zprávu, z velké části opakující (až na chyby v pravopisu jmen) text zprávy komise „orgánů“ [78].

Katyňský případ v Norimberku

Hlavní článek: **Proces s případem Katyň v Norimberku (1946)**

Od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946 se v Norimberku konal proces s 23 hlavními válečnými zločinci u Mezinárodního vojenského tribunálu (IMT) . Na naléhání sovětské strany byla katynská epizoda zahrnuta do původní obžaloby tribunálu [89] .

Ahrens svědčící v
Norimberku

Sovětská obžaloba zařadila katyňský masakr do obžaloby mezi zločiny proti vězňům obviněným z Göringa v naději, že jej tribunál bez uvážení přijme jako údaje od oficiální spojenecké vyšetřovací komise (článek 21 Listiny vyžadoval, aby takové údaje byly přijat bez uvážení). Na podzim roku 1945 je však přesvědčil Fabian von Schlabrendorf , bývalý účastník dvou vojenských spiknutí proti Hitlerovi , který radil Američanům při přípravě procesu (William J. Donovan , tehdejší zástupce hlavního žalobce Robert Jacksona poté samotného Jacksona), že katyňský masakr byl dílem Sovětů, a tak „demokracie by ohrozily jejich dobrou práci tím, že by inzerovaly prokazatelně nepravdivé prohlášení“. Výsledkem bylo rozhodnutí Jacksona povolit Goeringově obraně předvolat svědky, kteří by dokázali nevinu Němců v tomto zločinu. [90]

Dne 14. února 1946 předložil zástupce hlavního sovětského prokurátora plukovník Ju.V. Pokrovskij na základě materiálů Burdenkovy komise podrobnou obžalobu v katyni. Soud však toto obvinění odmítl bez uvážení přijmout, což sovětskou stranu šokovalo. Vzhledem k tomu, že tento uvedl, že to vytváří precedens pro zdržování procesu, rozhodl se soud vyslechnout pouze 3 svědky pro obžalobu a obhajobu. Slyšení se konala ve dnech 1. až 2. července 1946. Svědci obžaloby byli bývalý místostarosta Smolenska, profesor-astronom B. V. Bazilevskij , profesor V. I. Prozorovskij (jako lékařský expert) a bulharský expert M. A. Markov, bývalý člen mezinárodní komise pro Katyň, který podepsal její uzavření. Na takovou roli byl připraven i purkmistr Smolenska B. G. Menshagin , ale jeho

svědectví bylo „nepohodlné“. Markov byl zatčen se zřízením komunistické vlády v Bulharsku, poté propuštěn, načež radikálně změnil své názory na Katyň; jeho úlohou v procesu bylo kompromitovat závěry mezinárodní komise. Bazilevskij u soudu zopakoval svědectví podané v komisi NKVD-NKGB a poté před zahraničními novináři v komisi Burdenko, zejména s tím, že mu purkmistr Menshagin údajně řekl o popravě Poláků Němci; Sám Menshagin to ve svých pamětech nazývá lež ^[91]. Hlavním svědkem obhajoby byl bývalý velitel 537. spojovacího pluku plukovník (v roce 1945) Friedrich Ahrens, který byl komisemi „orgánů“ a Burdenko vyhlášen hlavním organizátorem poprav jako Oberst Lieutenant Arnes, velitel hl. "537. stavební prapor" - "zvláštní represivní jednotka". Soudu byly předloženy důkazy, že Ahrens se objevil v Katyni až v listopadu 1941 a z povahy své činnosti nemohl mít nic společného s hromadnými popravami; navíc byly oddíly pluku roztroušeny na velkém území a ani fyzicky Arens nikdy neměl pohromadě tolik lidí, aby mohl zorganizovat hromadnou popravu. Ahrensovo svědectví potvrdil jeho přímý podřízený poručík Reinhart von Eichborn., který byl v pluku zodpovědný za telefonní spojení, a přímý nadřízený generálporučík Eugen Oberhäuser (německy Eugen Oberhäuser), který velel spojům ve skupině armád Střed ^[92]. Tribunál sovětské obvinění nepodpořil, katyňská epizoda v verdiktu tribunálu chybí. Tribunál navíc ve verdiktu proti Goeringovi výslovně zdůraznil, že je založen pouze na faktech, které sám Goering uznal za zcela dostačující, přičemž ponechal stranou nepojmenované „rozporné svědectví“ [93] . Bylo to vzato ^[kým?] jako faktické uznání sovětské viny za Katyň tribunálem ^{[94].[95].[96].[97].[78]} , ačkoli oficiální sovětská historiografie tvrdila, že Norimberský tribunál údajně uznal Göringa vinným z katyňského masakru ^[98] .

Kongresová komise USA 1951-1952

Hlavní článek: **Kongresová komise Spojených států pro Katyň (1951)**

V roce 1951 byla vytvořena zvláštní komise Sněmovny reprezentantů Kongresu USA pro otázky Katyně pod vedením R. J. Maddena.

Závěr Komise prohlásil SSSR za vinného z vraždy v Katyni na základě následujících znaků:

1. Opozice vůči vyšetřování IWC v roce 1943.
2. Neochota přizvat při práci „Burdenko komise“ neutrální pozorovatele, kromě korespondentů, kteří podle nich akci hodnotili jako „zcela organizovanou show“.
3. Nepředložení dostatečných důkazů o německé vině v Norimberku.
4. Odmítnutí spolupracovat při vyšetřování Kongresu, navzdory veřejné a formální žádosti výboru.
5. Nepopíratelná svědectví bývalých vězňů tří táborů, lékařských expertů a pozorovatelů.
6. Skutečnost, že Stalin, Molotov a Berija až do jara 1943 Polákům neodpověděli, kde jsou osoby nalezené v Katyni.
7. V SSSR byla zahájena masivní propagandistická kampaň proti vyšetřování Kongresu, která byla vnímána jako výraz strachu z odhalení ^[99]. Komise se rozhodla předložit výsledky vyšetřování k veřejné diskusi v OSN za účelem svolání mezinárodního tribunálu, ale Bílý dům tuto iniciativu nepodpořil.

Jak dokládají odtajněné dokumenty v roce 2012, Bílý dům si byl od počátku jistý sovětskou vinou na katyňské tragédii, ale z politických důvodů nic neudělal. V roce 1943 obdržel Roosevelt od Churchilla materiály britského vyšetřování vedeného britským velvyslancem u polské exilové vlády Owenem O'Malleyem, které jednoznačně tvrdilo vinu SSSR. V roce 1944 sám Roosevelt pověřil vyšetřováním svého

Prezident Harry Truman a členové vyšetřovací komise pro masakr v Katyni v roce 1951.

Zleva: kongresman Foster Furcolo, George Dondero, Tadeusz Macrowicz, komisař Ray Madden, Alvin D'Konsky, Daniel Flood, John Mitchell, Timothy Sheehan

zvláštního vyslance na Balkáně George Earla. Earlova zpráva, která rovněž jednoznačně konstatovala vinu SSSR, však byla odložena s písemným zákazem Earla ji zveřejňovat. V roce 1945 byly odloženy zprávy o amerických vojákech, kteří se vrátili ze zajetí a které Němci odvezli do Katyně v roce 1943 ^[100] .

Sovětsko-polská komise vědců pro studium dějin obou zemí

Hlavní článek: Sovětsko-polská komise pro studium historie dvou zemí

Během let perestrojky začala v SSSR pracovat Polsko-sovětská komise historiků pro obtížné otázky. Polská část komise od samého počátku práce ostře kritizovala verzi Burdenkovy komise a s odkazem na politiku propagace vyhlášenou v SSSR požadovala předložení dalších materiálů. Sovětská část komise, která neměla k dispozici žádné nové dokumenty, odmítla změnit své dřívější oficiální stanovisko. Přesto práce komise (květen 1987-leden 1990) umožnila rozvinout otevřenou diskusi o všech těchto otázkách v tisku PPR a tam se rozšířila verze o vině NKVD [101] .

Přímé důkazy o vině SSSR komise nenašla, nicméně v prosinci 1987 byla v polském sektoru ÚV na základě práce komise připravena „nota čtyř“ o nutnosti uznat vina stalinistického režimu. Podepsali ji tajemníci ÚV, členové politbyra A. N. Jakovlev , V. A. Medveděv , ministr zahraničních věcí E. A. Ševardnadze a ministr obrany maršál S. L. Sokolov . V té době však nota nebyla zařazena do programu jednání a politbyro se jím nezabývalo ^[101] .

Na jaře a v létě 1989 byly nalezeny dokumenty prokazující, že případy Poláků byly předmětem projednání na zvláštním zasedání NKVD SSSR a že osoby držené ve všech třech táborech byly předány k dispozici regionálním oddělení NKVD a ve statistických výkazech se v budoucnu neobjevily. Dne 21. července 1989 historik Jurij Zorya (syn prokurátora N. D. Zorya, údajně zabit nebo spáchat sebevraždu v Norimberku kvůli pochybám v katyňském případě) - porovnání seznamů NKVD Smolenské oblasti pro ty, kteří opustili tábor v

Kozelsku „k dispozici správě NKVD Smolenské oblasti“ (jaro 1940) s exhumačními seznamy z německých „Belaya Books“ o Katyni zjistil, že se jedná o tytéž osoby, a pořadí ležících v hrobě (podle Bílé knihy) se shodovalo s pořadím seznamů k odeslání. . Zorya podal hlášení šéfovi KGB V. A. Krjučkovovi , ten však odmítl pokračovat ve vyšetřování ^[102] . Vyhlídka na zveřejnění těchto dokumentů však donutila vedení SSSR oficiálně přiznat sovětskou odpovědnost za masakr v Katyni. Stalo se tak 13. dubna 1990 formou zvláštního prohlášení TASS.

Vyšetřování Institutu národní paměti

Hlavní článek: **Institut národní paměti (Polsko)**

V sekci **chybí odkazy na zdroje** (viz doporučení pro vyhledávání).
Informace musí být ověřitelné , jinak mohou být smazány. Článek můžete upravit
přidáním odkazů na autoritativní zdroje ve formě poznámek pod čarou . (5. února 2020)

Od roku 1991 shromažďování a studium materiálů souvisejících s Katyňským masakrem v Polsku prováděla Hlavní komise pro vyšetřování zločinů proti polskému lidu - Ústav národní paměti (od roku 1998 Ústav národní paměti - Komise pro vyšetřování zločinů proti polskému lidu).

Vyšetřování Hlavní vojenské prokuratury SSSR a Ruské federace

Hlavní článek: **Vyšetřování katyňského případu během let perestrojky a po rozpadu SSSR**

Charkovské mládežnické noviny Novaja Smena zveřejnily 3. března 1990 dopis muže, který sdělil slova známého, řidiče NKVD, že před válkou odvážel mrtvolky do Pjatichatki ^[103] . Jednalo se pouze o formální „odhalení“ „tajemství“, které je místním obyvatelům dobře známé, protože již v roce 1969 školáci z Pyatikhatki objevili v lese hroby polských důstojníků a začali lovit „suvenýry“, které v nich byly (vojenské knoflíky). , insignie atd.), co způsobilo pokusy úřadů hroby znovu klasifikovat a ničit; vzpomínka na to však zůstala a na konci roku 1989 bylo v interní korespondenci KGB se znepokojením

zaznamenáno, že „*neformálové mají o této otázce spolehlivé informace*“ a používají je k „diskreditaci“ sovětských úřadů [104.]. března zahájila prokuratura Charkovské oblasti z vlastní iniciativy trestní řízení ve věci odhalení masových hrobů sovětských občanů na území rekreační oblasti lesoparku oddělení KGB pro Charkovskou oblast. Okamžitě se objevily důkazy, že v Pyatikhatki byli pohřbeni Poláci. 20. srpna bylo v rámci tohoto případu zahájeno trestní řízení proti Berijovi, Merkulovovi, Sopruněnkovi, Berežkovovi a dalším důstojníkům NKVD. Dne 6. června zahájila prokuratura Kalininské oblasti rovněž z vlastní iniciativy trestní řízení o osudu polských válečných zajatců držených v táboře Ostaškov. To bylo doprovázeno publikacemi v tisku a požadavky polské strany, aby bylo možné je prošetřit a exhumovat.[105].

Dne 27. září 1990 začala vrchní vojenská prokuratura vyšetřovat trestní případ ve věci vražd polských důstojníků, který dostal pořadové číslo 159. V průběhu případu bylo jednání představitelů SSSR kvalifikováno podle odstavce „b.“ článku 193-17 trestního zákoníku RSFSR 1926 platného v době trestného činu jako „přemíra moci, která měla vážné následky za zvláště přitěžujících okolností“ [106]. Vyšetřování spolehlivě konstatovalo smrt v důsledku výkonu rozhodnutí „trojky“ 1803 polských válečných zajatců a identifikovalo 22 z nich [106].

21. září 2004 (GVP RF) rozhodlo ukončit trestní řízení o "Katynském masakru" v souvislosti se smrtí pachatelů [106].[107].

Z podnětu polské strany byla při vyšetřování případu vyšetřována verze o genocidě polského lidu během událostí z jara 1940 [106]. GVP považoval tuto verzi za nepotvrzenou a trestní řízení z důvodu genocidy bylo ukončeno z důvodu neexistence trestného činu [106].

Ze 183 svazků spisu bylo 67 předáno polské straně, protože zbývajících 116 podle vojenského prokurátora obsahuje státní tajemství [7].[8]. Dne 26. ledna 2011 Nejvyšší soud Ruska uznal klasifikaci materiálů případu jako legální a zamítl stížnost

vzdělávacího centra Memorial proti rozhodnutí moskevského městského soudu odmítnout odtajnit materiály případu ^[108]. Zároveň dochází k postupnému odtajňování materiálů a předávání jejich kopií na polskou stranu (zejména v roce 2010 byly předány kopie 137 svazků) ^[109].

Oficiální uznání sovětské odpovědnosti za Katyň

prohlášení TASS

Dne 22. února 1990 zaslal vedoucí mezinárodního oddělení ÚV KSSS V. Falin nótu M. S. Gorbačovovi, ve které informoval o nových archivních nálezech (především dokumenty objevené Yu. Zoryou). Upozornil, že zveřejnění takových materiálů by zcela podkopalo oficiální stanovisko sovětské vlády (o „neprokázaném“ a „nedostatku dokumentů“) a doporučil urychleně rozhodnout o novém stanovisku. V této souvislosti bylo navrženo informovat Jaruzelského, že nebyly nalezeny žádné přímé důkazy (rozkazy, pokyny apod.), které by umožňovaly pojmenovat přesnou dobu a konkrétní pachatele katyňské tragédie, ale „na základě výše uvedených indicií můžeme docházet k závěru, že smrt polských důstojníků v Katyňské oblasti - práce NKVD a osobně Beriji a Merkulova“ ^[110].

Prezident SSSR M. S. Gorbačov předává 13. dubna 1990 prezidentovi Polské republiky W. Jaruzelskému kopie dokumentů o osudech polských válečných zajatců.

13. dubna 1990, během návštěvy Jaruzelského v Moskvě, bylo zveřejněno prohlášení TASS o katyňské tragédii, které znělo:

Odhalené archivní materiály jako celek nám umožňují dospět k závěru, že Berija, Merkulov a jejich nohsledi byli přímo zodpovědní za zvěrstva v Katyňském lese.

Sovětská strana, vyjadřující hlubokou lítost nad katyňskou tragédií, prohlašuje, že představuje jeden z těžkých zločinů stalinismu.

Gorbačov předal Jaruzelskému objevené seznamy milníků NKVD z Kozelska, z Ostaškova a ze Starobelska.

Poté Hlavní vojenská prokuratura SSSR zahájila vyšetřování katyňské vraždy.

Zveřejnění balíčku č. 1 a kontrola dokumentů

Po celou dobu, kdy sovětští a polští historikové hledali dokumenty o Katyni, byly klíčové dokumenty politbyra související s Katyň nadále uchovávány v tajné Zvláštní složce Archivu ÚV KSSS (dále jen Prezidentský archiv); MS Gorbačov věděl o jejich existenci. B. N. Jelcin obdržel dokumenty Zvláštní složky osobně od Gorbačova při předávání moci Gorbačovem ^[87]. O 8 měsíců později, 24. září 1992, byl otevřen balíček č. 1 obsahující dokumenty týkající se Katyně. Kopie těchto dokumentů předal 14. října vedoucí Státní archivní služby Rudolf Pichoya polskému prezidentovi Lechu Walesovi a byly tak zveřejněny ^[111]; zároveň byly převedeny do ruského časopisu Otázky historie“, kde byly publikovány o 3 měsíce později ^{[41].[87]}. Vzhledem k tomu, že dokumenty byly současně důkazem v trestní věci, byly podrobeny forenzní a rukopisné kontrole organizované GVP: soudní znalci z VNIISE a TsML Ministerstva obrany Ruské federace prokázali pravost obou podpisů. na dokumentech a papíru, písmu atd.; jak se ukázalo při studiu písma, první tři listy Berijova dopisu byly napsány na psacím stroji NKVD a čtvrtý na jiném psacím stroji, na kterém byla dříve vytištěna Berijova poznámka z 16. ledna 1940 (předpokládá se, že poslední list byl přepsán, aby mohl vstoupit Baštakov, který byl právě 5. března jmenován přednostou 1. speciálního oddělení) ^[112]. V současné době jsou ve vědecké literatuře tyto dokumenty jednoznačně uznávány jako autentické. ^[113] ^{[114][115]}.

Katyň v kontextu společenského a politického života a polsko-ruských vztahů (počátek 21. století)

Téma katyňského masakru se pravidelně objevuje v polském a ruském tisku. Lech Kaczyński uvedl, že nadále zaujímá důležité místo v národní historické paměti Poláků ^[116], zatímco drtivá většina Rusů to podle průzkumu FOM považuje za irelevantní ^[117].

Soudní spory

Dne 24. října 2008 Chamovnichesky soud v Moskvě zamítl stížnost příbuzných popravených důstojníků na odmítnutí GVP poskytnout politickou rehabilitaci mrtvým ^[118]. Poté 15 příbuzných 12 zabitých důstojníků podalo stížnost na Ruskou federaci k Evropskému soudu pro lidská práva, v níž obvinilo Rusko z neefektivního vyšetřování a zanedbávání příbuzných obětí ^{[119].[120]}. 16. dubna 2012 Komora ESLP vydal rozhodnutí, ve kterém kvalifikoval popravu zajatých důstojníků „sovětskou tajnou policií“ jako válečný zločin. Sněmovna zároveň odmítla posoudit otázku katyňského masakru ve věci samé, protože hlavní vyšetřovací úkony v této otázce byly provedeny před tím, než v Rusku vstoupila v platnost Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Svobody, ale úmluva nemá zpětnou účinnost. Komora rovněž rozhodla, že ve vztahu ke stěžovatelům, kteří se narodili před rokem 1940 a měli citový vztah k jejich příbuzným, kteří se stali oběťmi katyňského masakru, se ruské úřady dopustily nelidského zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, zatímco v r. respektování ostatních stěžovatelů článek 3 Úmluvy porušen nebyl. V důsledku toho komora nařídila Rusku, aby zaplatilo 10 z 15 žalobců každému 5 000 eur ve formě kompenzace právních nákladů ^{[121].[122]}. Po odvolání stěžovatelů proti tomuto rozhodnutí v říjnu 2013 velký senát Soudu většinou rozhodl, že soud není příslušný k projednání stížnosti podle článku 2 Úmluvy a že článek 3 nebyl porušen, ale jednomyslně že článek 38 byl Ruskou federací porušen ^[123].

Oficiální stanovisko ruských úřadů

V. V. Putin ve funkci prezidenta a předsedy vlády Ruska učinil několik prohlášení, v nichž odsoudil katyňský masakr jako zločin stalinského režimu, a zároveň vyjádřil svůj „osobní názor“, že poprava byla Stalinovou odplatou za porážku v sovětsko-polské války (1920), které se osobně zúčastnil jako člen Revoluční vojenské rady Jihozápadního frontu ^[124]. Prezident D. A. Medveděv učinil podobná prohlášení, vyzval k dalšímu vyšetřování a zdůraznil neměnnost ruské pozice ^[125], 18.-19. dubna 2010.

Dne 28. dubna 2010 byly na žádost D. A. Medveděva oficiálně zveřejněny dokumenty „balíčku č. 1“ na stránkách Ruského archivu ^[126].^[127]. Postupně se pracuje na odtajnění a předání materiálů trestního případu polské straně; k roku 2011 zůstalo utajováno 35 ze 183 svazků trestní věci, stejně jako text rozhodnutí Vrchní vojenské prokuratury o uzavření trestní věci v roce 2004 ^[128]. V prohlášení pro polská média Medveděv rovněž odsoudil pokusy zpochybnit dokumenty „zvláštní složky“ ^[129]:

┌ Pokusy zpochybnit tyto dokumenty, tvrdit, že je někdo zfalšoval, prostě nejsou vážné. Dělají to ti, kteří se snaží vybilít povahu režimu, který u nás Stalin v určitém období vytvořil.

Dne 26. listopadu 2010 přijala Státní дума Ruska s odporem frakce Komunistické strany ^[12] prohlášení „O katyňské tragédii a jejích obětech“, ve kterém uznává katyňský masakr jako zločin spáchaný na přímém příkazy Stalina a dalších sovětských vůdců a vyjadřuje sympatie polskému lidu ^[130]:

V roce 2011 ruští představitelé oznámili, že jsou připraveni zvážit otázku rehabilitace obětí popravy ^[131].

Oficiální postup ruských úřadů po roce 2000 je podle S. Romanova ambivalentní: na jedné straně se fakt sovětského zločinu nepopírá, na druhé straně jsou výroky o něm formulovány tak, „aby relativizovaly a minimalizovaly to“, zejména ztotožnit s krutým zacházením Poláků se sovětskými válečnými zajatci v roce 1920 a dokonce vyhlásit (bez jakéhokoli důkazu nebo odůvodnění) pomstu za to, s implicitním hraním spolu s popírači sovětské viny ^[68].

24. června 2022 se objevila informace, že vlajka Polska byla odstraněna z pamětního komplexu v Katyni . Administrativa Katyně potvrdila, že 24. června „byla zjištěna absence polské vlajky“, ale další dotazy novinářů přesměrovala do Muzea současné ruské historie, jemuž památník patří. Starosta Smolenska Andrej Borisov uvedl, že rozhodnutí učinilo ministerstvo kultury [132] .

Podpora primární sovětské verze událostí a revizionismu

Po oficiálním uznání viny SSSR se sovětskou verzi nějakou dobu pokoušeli hájit resortní historikové Ministerstva obrany SSSR, seskupení kolem „Vojenské historické žurnálu“ [133] , nicméně s pádem SSSR a zveřejnění dokumentů balíčku č. 1 přestala být sovětská vina zpochybňována jak ve vědecké komunitě, tak po nějakou dobu i ve veřejném a novinářském prostoru.

Pokus zpochybnit to znovu učinil inženýr Jurij Mukhin v knize „Katynský detektiv“ (1995), která se ukázala být první ze série negacionistické žurnalistiky o Katyni, jejíž hlavní postavy v Rusku jsou kromě Mukhin, byli Vladislav Shved a Sergej Strygin . V 90. letech negacionismus nepřekročil okrajovou žurnalistiku, ale v 20. století a zejména v 10. letech se v ruské historické komunitě opět ozývaly hlasy na podporu sovětské verze. V tisku se na podporu této verze (v té či oné podobě) vyslovalo šest doktorů historických věd: Yu. N. Žukov , A. N. Kolesnik , V. A. Sacharov [134] , A. Yu. Plotnikov [135] , I. P. Osadchii a V. P. Zimonin [136].[137].[138] . 19. dubna 2010 ve Státní dumě KSČ uspořádal kulatý stůl na téma "Katyň - právní a politické aspekty." Na jeho práci se podíleli příznivci primární sovětské verze

Dokument z Katyně.
Evidentní neopatrnost
kompilátorů, kteří
dokument hrubě přeložili a
udělali překlep (1941 místo
1931?), je negacionisty
hojně využívána jako
důkaz pozdějšího data
popravy [68] ¹

katyňského masakru. Výsledkem této práce byl dopis V. I. Iljuchina prezidentovi Ruska D. A. Medveděvovi [139][136] Historik ~~inspirovaný, ale silný politický požadavek ze strany státu~~ [140] po vlně negacionistických publikací, která následovala na konci 10. let 20. století .

Podle zastánců sovětské verze byly klíčové dokumenty katyňského případu („Balík č. 1“) zfalšovány s cílem zkreslit roli Josifa Stalina a SSSR v dějinách 20. století [141] . Pokusy o vyvrácení pravosti dokumentů jsou zpravidla založeny na svévolných prohlášeních, která jsou prezentována jako nutné zákonitosti: např. údajně v roce 1940 nebylo možné použít formuláře z 30. let, a proto rozhodnutí politbyra o takovém forma je falešná (ve skutečnosti se formuláře z 30. let 20. století vyskytují v kancelářské práci až do léta 1941, navíc ve 40. letech bylo zaznamenáno použití i formy z 20. let).

Šelepina nůta z roku 1959 je vyvrácena s odůvodněním, že ve vztahu k roku 1940 je anachronicky používán termín „Ústřední výbor KSSS“ namísto „Ústředního výboru Všesvazové komunistické strany bolševiků“ – tedy jde o tzv. priori předpokládali, že straničtí byrokrati 50. let neumějí používat z historického hlediska nesprávnou terminologii (ve skutečnosti bylo v tehdejší byrokratické praxi běžným pravidlem používání aktuální terminologie). Negacionistický badatel V. A. Sacharov poznamenává, že seznamy zajatých Poláků v zajatém archivu smolenské NKVD padly do rukou Němců, a tvrdí, že právě na jejich základě Němci vymysleli exhumační seznamy; upozorňuje také na skutečnost, že názvy polských lokalit jsou v případech, kdy se

„Bílé pletené šňůry“ (podle popisu Sdělení Burdenkovy komise), kterými byly svázány oběti v Katyni

Registrační lístek L.
Maloveiského

Butzova zpráva zmiňuje o nalezených papírech na mrtvých, uváděny ve tvaru kterou zavedli okupanti v průběhu germanizace generálního gouvernementu v letech 1940-1941. Jak však zdůraznil Alexander Guryanov, seznam, který se dostal do rukou Němců, byl seznam takzvaného „Kozelsk-2“ - tábora pro polský vojenský personál, který byl do léta 1940 internován v Lotyšsku a Litvě. a jména v Butzově zprávě nejsou uvedena ve formě citací z dokumentů, a tedy přirozeně ve formě, která je relevantní pro rok 1943.

Spolu s tím negacionisté předkládají mnoho argumentů upřímně amatérského charakteru. Například se tvrdí, že dvouzloté bankovky „vojenské emise“, které viděl Jozef Mackiewicz na místě exhumace, jsou okupační peníze (ve skutečnosti došlo v srpnu 1939 k emisi 2 zlotých); že fotografie zkorodovaných nábojnic z Butzovy zprávy naznačují, že nábojnice byly ocelové, protože mosaz nekoroduje a ocelové nábojnice se začaly vyrábět až s vypuknutím války (mosaz ve skutečnosti koroduje při kontaktu s kadaverózní kapalinou a bělidlem a v Butzových popisech prý korodují i mosazné mušle); nekriticky se opakují, protože fakta jsou upřímně falešné „důkazy“ z dokumentů NKGB-NKVD o pionýrském táboře na místě budoucích poprav a že^{[68][142]}.

Negacionističtí kritici poznamenávají, že se ve svých publikacích nezastavují u vyložených lží a opakování dávno vyvrácených tvrzení, počítajíce s neznalostí čtenářů ^[140]. Tak například v článku doktora historických věd A.Yu Plotnikova „Katyňské falzifikace jako nástroj informační války“ obsahuje upřímně nepravdivé prohlášení, že Norimberský tribunál ve verdiktu uznal Němce vinnými z Katyně ^[143] ¹.

V roce 2018 lektor anglické středověké literatury na Montclair University(USA) Grover Furr vlastním nákladem ^[144] vydal knihu „The Mystery of the Katyn Massacre. Záhada katyňského masakru: Důkazy, řešení [145]¹. Furrova kniha opakuje argumenty o německých nábojích a padělání dokumentů "Balík č. 1"; jako potvrzení toho, že katyňské oběti byly na konci roku 1940 naživu,

skutečnost, že Burdenkova komise „našla“ na mrtvole dopis manželky důstojníka pro NKVD, která žádá o zjištění místa pobytu svého manžela (září 1940) , ale spolu s tím je naznačena nová okolnost. Furr poukazuje na to, že policisté Jozef Kuligovsky a Ludwik Malowiesky jsou považováni za zastřelené v Kalininu, protože jejich jména jsou na jevištních listinách tábora Ostaškov a jejich jmenovky jsou v památném komplexu Mednoje . V listopadu 2011 však polští a ukrajinští archeologové objevili své policejní žetony na Ukrajině, ve Vladimir-Volynsky, v hromadném hrobě polských vojáků. Přitom 98 % nábojů nalezených na místě poprav bylo německých vyrobených v roce 1941. Z toho se usuzuje, že byli zastřeleni Němci v roce 1941 ve Vladimir-Volynsky. „...*Polští váleční zajatci nebyli zabiti Sověty. Zůstali v sovětském zajetí, ale byli zajati Němci a ve druhé polovině roku 1941 zastřeleni,*“ píše Grover Furr [146]. Ferrovy závěry však vyvrátil Alexander Guryanov, který poukázal na to, že podle Malovejského registračního průkazu, který se nachází v RGVA, byl Malovejsky v roce 1939 ve Vladimir-Volynsky: tam byl zajat 19. září, zřejmě ve stejnou dobu. byl mu zabaven policejní odznak, poté byl poslán do přijímacího střediska v Šepetovce a odtud do Ostaškova; žeton zůstal ve věznici a byl uschován až do dobytí Němci v roce 1941, „a poté, co věznici obsadili Němci, jej spolu s dalšími nepotřebnými věcmi (poškozené kuchyňské náčiní) vyhodili a skončili v hromadné vrstvě na vrcholu hromadného hrobu popravených.“ Pravděpodobně se totéž stalo s Kuligovského tokenem, jehož karta nebyla dosud nalezena. Nebyly tedy nalezeny ostatky policistů, jak uvedl Furr, ale pouze jejich žetony, zatímco samotní policisté byli pohřbeni v Medném [147].

Jak upozorňují experti Memorialu , sovětská verze vůbec nezohledňuje pohřby v Medném, které byly exhumovány až v roce 1991. Zároveň váleční zajatci, kteří byli pohřbeni v Mednoye, nemohli být zastřeleni německými jednotkami, protože Mednoye nebylo pod německou okupací [148] .

FOTOGALERIE

- Butz předvádí předměty nalezené v hrobech skupině britských válečných zajatců

Velvyslanec vichistické vlády při kontrole hrobů generálů Mieczysława Smoravinského a Bronisława Bogatyreviče v roce 1943

- Parfyon Kiseljov hovoří s profesory Orshosh a Markov

V kultuře

- Film A. Vaida " Katyň " (2007).
- V knize a filmu " Enigma " (2001) podle ní založených je objev katyňského pohřbu jednou z ústředních zápletek.

- Пíсеň Natella Boltyanskaya „Torn Polonaise“ [149] .

Poznámky

↑ Zobrazit kompaktně

1. ↑ Sanford, George. Katyň a sovětský masakr 1940: Pravda, spravedlnost a paměť . — Routledge, 2009. — 268 s. — (Série Bases/Routledge o ruských a východoevropských studiích; kniha 20). — ISBN 978-0415545945 .
2. ↑ Fischer, Benjamin B. Katyňská kontroverze: Stalinovo vražedné pole . *Studia intelligence - zima 1999-2000* . Ústřední zpravodajská služba (CIA) (14. dubna 2007). Staženo: 11. března 2019.
3. ↑ „Katyňské“ jámy získávají jména . *www.kommersant.ru* (16. května 2019).
4. ↑ Massaker von Katyn (německy) . *beck-shop.de*. Datum přístupu: 23. ledna 2013. Archivováno z originálu 29. ledna 2013.
5. ↑ доктор исторических наук В. Шевченко, «Начало Второй мировой»
6. ↑ Наш ответ Керзону запоздал?
7. ↑ М. И. Семиряга. Тайны сталинской дипломатии. 1939—1941. — М.: Высшая школа, 1992. — 303 с.
8. ↑ Перейти обратно: ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ Н. С. Лебедева. Четвёртый раздел Польши и катынская трагедия. — «Другая война. 1939—1945», Российский государственный гуманитарный университет, 1996, с. 237—295. Дата обращения: 8 мая 2021. Архивировано из оригинала 27 августа 2012 года.
9. ↑ У. Ширер.
[wunderwaffe.narod.ru/HistoryBook/Rise_Fall/Poland.htm
Взлёт и падение Третьего рейха.] Часть 14. На очереди Польша.
10. ↑ Рид А., Фишер Д. Смертельное объятие: Гитлер, Сталин и нацистско-советский пакт, 1939—1941 // Сборник Международные коалиции и договоры накануне и во время Второй мировой войны. — М., ИНИОН РАН, 1990.

11. ↑ И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В.С. Парсаданова. Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях. Глава 1. — М., РОССПЭН, 2001. ISBN 5-8243-0197-2
12. ↑ *Юзеф Мацкевич*. Катынь. Изд-во Заря, б. м., 1988, с. 17.
13. ↑ *Mariusz Filipowicz, Edyta Sawicka*. Zbrodnie sowieckie na obrońcach. Grodna 1939 r. *Polskie Towarzystwo Historyczne* С. 18. *Polskie Towarzystwo Historyczne* (2005).
14. ↑ *Мельтюхов Михаил Иванович*. Советско-польские войны. Военно-политическое противостояние 1918—1939 гг. — М.: Яуза, 2004, с. 504.
15. ↑ *Мельтюхов Михаил Иванович*. Советско-польские войны. Военно-политическое противостояние 1918—1939 гг. — М.: Яуза, 2004, с. 557.
16. ↑ *Дмитрий Дрозд*. Документ о расстреле польских военнопленных в Гродно. *Белорусский Документационный Центр* (1 марта 2021). Архивировано из оригинала 29 июня 2021 года.
17. ↑ Катынь. Пленники необъявленной войны. Документы. — М. (Moskva): МФ «Демократия», 1999. — ISBN 5-89511-002-9., Документ № 11, Приказ Народного комиссара внутренних дел Союза ССР 19 сентября 1939 года № 0308.
18. ↑ *Мельтюхов М. И.* Отчёт Украинского и Белорусского фронтов Красной Армии, с. 367.
19. ↑ *В. Парсаданова*. К истории катынского дела // Новая и новейшая история, № 3, 1990 год.
20. ↑ *Зданович А. А.* Западный поход НКВД // Военно-исторический журнал. — 2011. — № 6. — С. 47—53.
21. ↑ «Катынь. Пленники необъявленной войны. Документы». М.: МФ «Демократия», 1999. Документ № 37.
22. ↑ «Катынь. Пленники необъявленной войны. Документы». М.: МФ «Демократия», 1999. Документ № 76.
23. ↑ *В. В. Снегирев*. Это было в Старобельске. Эхо Катынской трагедии: Свидетели и документы рассказывают. — Луганск, 2004. — ISBN 5-7707-1244-9.

24. ↑ Перейти обратно: ^{1 2} Уинстон Черчилль. Вторая мировая война. Том 3. Часть 42 (Архивная копия от 28 сентября 2007 на Wayback Machine) В шести томах. Книга вторая. Том 3—4. «Военное издательство», 1991. ISBN 5-203-00706-3.
25. ↑ «По номерам других писем Берии и документам, в которых цифры точно совпадают с 3 марта, нам удалось точно установить — 3 марта». Цитата по: «Катынь — боль не только Польши, но и России» (Выступление Лебедевой Н. С.).
26. ↑ Перейти обратно: ^{1 2 3 4} Вопросы истории, 1993, № 1, с. 7—22.
27. ↑ Перейти обратно: ^{1 2} И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В. С. Парсаданова. Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях. Глава 2. — М., РОССПЭН, 2001. ISBN 5-8243-0197-2.
28. ↑ Rayfield, с. 378.
29. ↑ В Катыни Блохин лично расстрелял около 700 поляков. См. Медведев разрешил рассекретить расстрел в Катыни.
30. ↑ Перейти обратно: ^{1 2} И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В. С. Парсаданова. Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях. ПРИЛОЖЕНИЕ: Заключение комиссии экспертов Главной военной прокуратуры по уголовному делу № 159 о расстреле польских военнопленных из Козельского, Осташковского и Старобельского спецлагерей НКВД в апреле—мае 1940 г., ISBN 5-8243-0197-2.
31. ↑ Цит. по: Абарин В. Катынский лабиринт (Архивная копия от 18 июня 2008 на Wayback Machine). — М.: Новости, 1991 год.

32. ↑ Письмо заместителя начальника I спецотдела Герцовского начальнику Управления по делам военнопленных и интернированных Сопруненко от 27 апреля 1940 г.: «По распоряжению заместителя наркома внутренних дел Союза ССР тов. Меркулова прошу немедленно же дать распоряжение о задержке этапирования в г. Смоленск Свяневича Станислава Станиславовича, содержащегося в Козельском лагере». См. *Н. Лебедева*. Операция по «разгрузке» спецлагерей // Яснова О., Мадайчик Ч., Парсаданова В. и др. *Катынская драма: Козельск, Старобельск, Осташков*. — М.: Политиздат, 1991. — С. 151.
33. ↑ ВЫПИСКА из протокола допроса единственного оставшегося в живых свидетеля кровавой трагедии в Харькове 1940 года Сыромятникова М. В. // Заворотнов С. М. *Харьковская Катынь // Конвейер смерти НКВД*. — Харьков: «Консум». — 2004, с. 94—98.
34. ↑ *Н. Петров*. Палач-хапуга и находки школьников // Новая Газета, № 52 от 22 мая 2015.
35. ↑ *Семиряга М. И.* Глава «Преступление в Катыни» / Тайны сталинской дипломатии 1939—1941. — М. (Moskva): Высшая школа, 1992.
36. ↑ Перейти обратно: ¹ ² Леопольд Ежеский. КАТЫНЬ 1940. Архивная копия от 20 декабря 2007 на Wayback Machine.
37. ↑ *Л. Головова и др.* Бутовский полигон: 1937—1938. В родном краю; документы, свидетельства, судьбы, вып. 8, 2004, с. 75.
38. ↑ Книга памяти жертв политических репрессий. Российская Федерация. Ульяновская область. Под общей редакцией Ю. М. Золотова. 1996, Ульяновск, «Дом печати»; том 1, с. 807.
39. ↑ *Лебедева Н. С.* Четвёртый раздел Польши и Катынская трагедия / Другая война. 1939—1945. — М. изд-во РГГУ, 1996, с. 237—295. ISBN 5-7281-0053-8.

40. ↑ *B. V. Sokolov*. Did Stalin intend to attack Hitler? // *The Journal of Slavic Military Studies* 11, no. 2 (1998), p. 134.
41. ↑ Перейти обратно: ¹ ² Ромуальд Святек. Катынский лес. — Публикация и перевод редактора «Военно-исторического журнала» капитана 2 ранга В. Ф. Патрушева, ВИЖ № 9, 1991. Дата обращения: 7 мая 2021. Архивировано 27 февраля 2021 года.
42. ↑ От ЧК до ФСБ. Документы и материалы по истории органов безопасности Тверского края. 1918—1998. — Тверь, 1998, с. 215, документ № 146 «Архив управления ФСБ по Тверской области». Ф. 1. Оп. 1. Д. 14.
43. ↑ В советской записи этот момент выглядит так:
«(Сикорский) К сожалению, до сего времени не всё ещё реализовано из тех мероприятий, которые нужно было бы провести в СССР в соответствии с советско-польским договором. Много поляков находится ещё в тюрьмах и в лагерях, где они растрачивают свои силы и здоровье вместо того, чтобы служить нашему общему делу. Сикорский и польский посол не могут представить точных списков этих лиц, но такие списки имеются у начальников концентрационных лагерей. Тов. Сталин отвечает, что все поляки, бывшие в заключении, освобождены по амнистии. Может быть, некоторые из них ещё до освобождения куда-либо сбежали, например, в Маньчжурию.» // Документы внешней политики СССР, т. 24. — М., Международные отношения, 2000, с. 466.
44. ↑ *Андерс В.* Без последней главы // Иностранная литература, 1990, № 11. С. 231—255; № 12, С. 219—250. Мы оставляем в России тайну.
45. ↑ Показания Парфёна Киселева, по: Немцы в Катини. Документы о расстреле польских военнопленных осенью 1941 года. Составители: Р. И, Косолапов, В. Е. Першин С. Ю. Рыченков, В. А. Сахаров М.: Издательство ИТРК, 2010 ISBN 978-5-88010-266-2, стр. 139
46. ↑ Документы. *www.soldat.ru.*

47. ↑ Историк Борис Ковалёв: «На место трагедии были приглашены и представители польской общественности, которые прилетели в Смоленск на специальном самолёте, предоставленном люфтваффе» в кн. Ковалёв, Борис. Повседневная жизнь населения России в период нацистской оккупации. — Молодая гвардия, 2011. — 656 с. — (Живая история: Повседневная жизнь человечества). — ISBN 978-5-235-03451-8.
48. ↑ Перейти обратно: ¹ ² Абаринов, Владимир. Лжеэксперты // Катynский лабиринт. — Новости, 1991. — 208 с. — ISBN 5-7020-0374-8.
49. ↑ Отчёт профессора медицины доктора Бутца. katyn.codis.ru. Дата обращения: 11 марта 2019. Архивировано из оригинала 27 сентября 2007 года.
50. ↑ Акт экспертизы 30 апреля 1943 года в Смоленске. katyn.codis.ru. Дата обращения: 11 марта 2019. Архивировано из оригинала 27 сентября 2007 года.
51. ↑ Перейти обратно: ¹ ² ³ ⁴ ⁵ И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В. С. Парсаданова. Катynский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях. — М. (Moskva): Российская политическая энциклопедия, 2001. — 568 с. — ISBN 5-8243-0197-2.
52. ↑ Часто задаваемые вопросы и ответы относительно убийства в Катynи. katyn.codis.ru (1999). Дата обращения: 11 марта 2019. Архивировано из оригинала 29 августа 2006 года.
53. ↑ Перейти обратно: ¹ ² Мацкевич, Юзеф. Мои катynские открытия // Катynь / Перевод с польского Сергея Крыжицкого. — «Заря», 1988. — ISBN 0-920100-22-8.
54. ↑ Мацкевич, Юзеф. Исповедь Ивана Кривозерцева // Катynь / Перевод с польского Сергея Крыжицкого. — «Заря», 1988. — ISBN 0-920100-22-8.

55. ↑ Катень. Свидетельства, воспоминания, публицистика: сборник статей = *Katyn: relacje, wspomnienia, publicystyka* / Перевод с польского Ксении Старосельской и Сергея Ларина. — М. (Moskva): Текст, 2001. — 240 с. — ISBN 5-7516-0262-5.
56. ↑ И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В.С. Парсаданова *Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях* Глава 5 ISBN 5-8243-0197-2
57. ↑ Владимир Абаринов *КАТЫНСКИЙ ЛАБИРИНТ* Глава 4. ЛЖЕЭКСПЕРТЫ Архивная копия от 27 сентября 2007 на Wayback Machine
58. ↑ Юзеф Мацкевич *Катень* Установление фальсификации. Перевод с польского Сергея Крыжицкого, «Заря», 1988 ISBN 0-920100-22-8
59. ↑ Перейти обратно: ¹ ² ³ И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В.С. Парсаданова *Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях* Глава 6 ISBN 5-8243-0197-2
60. ↑ Thomas Urban The Katyn Massacre 1940 Pen and Sword books, 2020 ISBN 9781526775351 pp. 163—165 .
61. ↑ Меньшагин Б. Г. Воспоминания. Смоленск... Катень... Владимирская тюрьма.... — Париж: YMCA-Press, 1988. — 247 с.
62. ↑ Немцы в Катени. Документы о расстреле польских военнопленных осенью 1941 года / Ричард Косолапов, В. Першин, С. Рыченков, Валентин Сахаров. — ИТРК, 2010. — 280 с. — ISBN 978-5-88010-266-2.
63. ↑ «*В некоторых конкретных случаях, быть может, показания и противоречивы, но если, брать их в целом, то его собственных признаний более чем достаточно для того, чтобы сделать определенный вывод о его виновности*». Приговор Международного военного трибунала

64. ↑ *Annette Wieviorka. Le procès de Nuremberg.* — Editions Ouest-France, 1995. — P. 92. — 208 p. — (Seconde guerre mondiale). — [ISBN 978-2737315770](#).
65. ↑ Катынь. Март 1940 г. — сентябрь 2000 г.: Расстрел. Судьбы живых. Эхо Катыни. Документы: сборник / сост. Н.С. Лебедева и др.. — М. (Moskva): Издательство «Весь Мир», 2001. — С. 438. — 656 с. — [ISBN 978-5-7777-0160-2](#).
66. ↑ *Tusa, Ann & John. The Nuremberg Trial.* — Skyhorse, 2010. — 512 p. — [ISBN 978-1510734647](#). [Архивированная копия](#). Дата обращения: 28 января 2020. Архивировано из оригинала 9 марта 2009 года.
67. ↑ «В 1945—46 Международный военный трибунал в Нюрнберге признал Геринга и других главных немецких военных преступников виновными в проведении политики истребления польского народа и, в частности, в расстреле польских военнопленных в Катынском лесу» в кн. Катынский расстрел // Кандидат — Кинескоп. — М. (Moskva) : Советская энциклопедия, 1953. — ([Большая советская энциклопедия](#) : [в 51 т.] / гл. ред. [Б. А. Введенский](#) ; 1949—1958, т. 20).
68. ↑ «The Katyn Forest Massacre», House Report No. 2505, 82nd Congress, 2nd Session (December 22, 1952)[PDF](#) [Архивировано](#) 9 февраля 2006 года. (англ.)
69. ↑ [Перейти обратно: ¹ ² Яжборовская и др. Катынский синдром... Глава 4](#)
70. ↑ [Харьков 1940—2000](#)
71. ↑ И. С. Яжборовская, А. Ю. Яблоков, В.С. Парсаданова. [Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях](#). Глава 5. — М., РОССПЭН, 2001. [ISBN 5-8243-0197-2](#)

72. ↑ «1. Уголовное дело не может быть возбуждено, а возбуждённое уголовное дело подлежит прекращению по следующим основаниям: ... 4) смерть подозреваемого или обвиняемого, за исключением случаев, когда производство по уголовному делу необходимо для реабилитации умершего;»
73. ↑ [Текст записки Фалина](#) в [Викитеке](#).
74. ↑ Ч. Мадайчик [Катынь](#) [Архивная копия](#) от 26 августа 2006 на [Wayback Machine](#) Опубликовано в книге *Другая война. 1939—1945*, «[Российский государственный гуманитарный университет](#)», 1996, с. 225—236
75. ↑ [Статья «Массовое убийство в Катыни»](#) из «[Энциклопедии Британника](#)», русский перевод [Архивная копия](#) от 28 августа 2006 на [Wayback Machine](#)
76. ↑ Rzeczpospolita: [«Najtragiczniejsza stacja polskiej Golgoty»](#), «[Самая трагическая остановка польской Голгофы](#)» ([перевод ИноСМИ](#)), 12 апреля 2010
77. ↑ *Zaur T. Gasimov. Militär schreibt Geschichte. Instrumentalisierung der Geschichte durch das Militär in der Volksrepublik Polen und in der Sowjetunion 1981—1991* (нем.). — LIT Verlag, 2009, ISBN 978-3-643-10001-6, S. 103.
78. ↑ «[ГоворитМосква](#)». «[Программа Леонида Володарского](#)». Валентин Сахаров. 26.03.2017 г.
79. ↑ [Катынский тупик](#). *Литературная газета*.
80. ↑ [Перейти обратно: ¹ ² Infox.ru: «Коммунисты настаивают: Катынь устроили фашисты»](#), 28 апреля 2010.
81. ↑ Материалы «круглого стола» по теме «Катынская трагедия: правовые и политические аспекты», проведённого 19 апреля 2010 года в Государственной Думе федерального Собрания Российской Федерации / В. И. Илюхин. — М. ([Москва](#)), 2010. — 200 р. — 2010 экз.
82. ↑ [Сергей Романов. Разбор полетов. 6. Записка Шелепина. katynfiles.com.](#)

83. ↑ Романов С. В. Об одной недобросовестной публикации о катынском преступлении // журнал «Историческая экспертиза», февраль 2021.
84. ↑ *Grover Furr. The Mystery of the Katyn Massacre: The Evidence, The Solution* (англ.). — Erythros Press and Media, LLC, 2018. — 250 p. — ISBN 978-0-692-13425-2.
85. ↑ К загадкам катынского расстрела. Фонд стратегической культуры. Дата обращения: 18 декабря 2019.
86. ↑ Синяя земля. Новая газета (24 апреля 2019). Дата обращения: 3 мая 2019.

Литература

↑ Показывать компактно

- Проект постановления ЦК КПСС «О мерах противодействия западной пропаганде по т. н. „Катынскому делу“». Письмо от 30.03.1976 № 861/ГС, подписанное Ю. Андроповым, В. Кузнецовым и К. Катушевым, с просьбой о рассмотрении постановления. «Катынское дело» (Краткая справка к письму) // РГАНИ. Ф. 3. Оп. 70. Д. 45. Л. 10, 11, 13—17. — Подлинник.
- Косолапов Р. И., Першин В. Е., Рыченков С. Ю., Сахаров В. А. [www.katyn-books.ru/library/nemtsi-v-katiny.html Немцы в Катыни. Документы о расстреле польских военнопленных осенью 1941 года] / Ответственный за выпуск С. А. Ложкин. — М. (Москва): Издательство ИТРК, 2010. — 280 с. — 3000 экз. — ISBN 978-5-88010-266-2.
- Лебедева Н. С., Петросова Н. А., Воцинский Б., Матерский В. Пленники необъявленной войны. Документы и материалы / Под ред. Р. Г. Пихои, А. Гейштора, Отв. ред. Г. И. Резниченко. — М. (Москва): Международный фонд «Демократия», 1999. — 608 с. — (Россия. XX век. Документы). — 2000 экз. — ISBN 5-89511-002-9.
- Архивная копия от 2 мая 2010 на Wayback Machine

- Меньшагин. Б. Г. Воспоминания : Смоленск... Катень... Владимирская тюрьма... — Paris: YMCA-Press, 1988. — 247 с. : портр.

Монографии и статьи специалистов

- Н. С. Лебедева, Н. А. Петросова, Б. Воцинский, В. Матерский. Пленники необъявленной войны. Документы и материалы / Под ред. Р. Г. Пихои, А. Гейштора, Отв. ред. Г. И. Резниченко. — М. (Москва): Международный фонд «Демократия», 1999. — 608 р. — 2000 экз. — ISBN 5-89511-002-9.
- Архивная копия от 2 мая 2010 на Wayback Machine
- Галицкий В. Судьба военнопленных и интернированных поляков в СССР (1939-1951 годы) // Обозреватель - Observer. — 2011. — Вып. 252, № 1. — С. 101—115. — ISSN 2074-2975.
- Лебедева Н. С. Катень: преступление против человечества. — М. (Москва): Прогресс, 1994. — 348 с. — ISBN 5-01-003510-3.
- Лебедева Н. С. Четвёртый раздел Польши и катеньская трагедия // Другая война, 1939-1945 / Бушуев В. Г.. — М. (Москва): Российский государственный гуманитарный университет, 1996. — С. 237—295. — 487 с. — ISBN 5-7281-0053-8.
- Яжборовская И. С., Яблоков А. Ю., Парсаданова В. С. [www.katyn-books.ru/syndrome/Docs/intro.html Катеньский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях] / В. Т. Веденева. — 2. — М. (Москва): Российская политическая энциклопедия, 2009. — 517 с. — ISBN 978-5-8243-1087-0.
- Яжборовская И. С. Катеньское дело: на пути к правде // Вопросы истории. — 2011. — № 5. — С. 22—36. — ISSN 0042-8779.

- [www.katyn-books.ru/drama/drama.html#010 Катынская драма: Козельск, Старобельск, Осташков: судьба интернированных польских военнослужащих] / под ред. Яснова О. В.. — М. (Москва): Политиздат, 1991. — 240 с. — 50 000 экз. — ISBN 5 - 250 - 01410 - 0.

Ссылки

Slovníky a encyklopedie

- [Velká dánština](#)
 - [Velký Rus](#)
 - [Britannica \(online\)](#)
 - [univerzální](#)
-

V bibliografických katalozích

Katyňský masakr

stalinistické represe